

„Életmű vitatársa: életmű”

Ha pöre (napi) politikai kérdésként fogom föl az úgynevezett Hajdú-ügyet, akkor talán meg sem kellene szólalnom. A választások közeledtével ugyanis hol itt, hol ott derül majd ki, hogy a különböző pártok egy-egy képviselőjelöltje bizony kakukktójtás. Nem illeszthető véleménye az adott párt programjához, stílusa pedig riaszthatja a szimpatizánsok egy részét. Demokratikus pártokban ez – kárhoztatható ugyan, de természetes – könnyen megtörténhet. Egy-egy helyi jelölt indításáról ugyanis olykor 20–30, esetleg még kevesebb ember dönt, a másutt élő társak ezt aztán nehezen opponálhatják. E konkrét esetben a politikailag szükséges és kívánatos lépéseket arra illetékesek megtették: Horn Gyula elhatárolódott Hajdú nyilatkozatától, Szűrös Mátyás pedig a Népszabadság ugyanazon számában bővebben is kifejtette, hogy az ominózus cikk őket, a magyar külkapcsolatok új útjait kereső politikusokat is nehéz helyzetbe hozta 1983-ban. Röviden szólva: az a bornírt internacionalizmus, amelynek szellemében Csoóri Sándort megtámadták, már tizenegy évvel ezelőtt is idejét múlta.

Másként kell fogalmaznom, ha íróként, irodalomszervezőként akarom emlékeimet fölidézni, illetve a szóban forgó minapi nyilatkozatot minősíteni. Itt már bizony fölül kell emelkednünk mindenféle politikai szempontra, mert a szellemi életben más törvények járnak: itt az erősebb és pontosabban fogalmazott gondolat válik érvényessé. De nem csupán erről van szó. Illyés egyik rövid aforizmájával szólva: „Életmű vitatársa: életmű.” Nos, ebben a jegyben gondolkodva számba kell vennünk azt az aranyfedezetet, amely Csoóri mondatai mögött már akkor állt: három-négy remek verskötet, ugyanennyi briliáns esszékötet, jó néhány értékes forgatókönyv. Még e rendkívüli tehetségű író ellenfelei is elismerték már akkor: életműve nem akármilyen „vitatárs”. Az a három tétele pedig (többpártrendszer, a magántulajdon elismerése, az egyházak nyelv- és kultúra-őrző szerepének tiszteletben tartása), amelyet annak idején a buzgó vakok oly hevesen támadtak, ma a szocialista párt minden határozatában és programjában szerepel. Mert ez a párt nem az avított és bukott politikai gondolkodás folytatására, hanem éppen annak tagadásaként jött létre.

Jól emlékszem **Eörsi István** két-három évvel ezelőtt írt szellemes metaforájára, amikor így fogalmazott egy vitában: „Kis János lábujjhelyre állt és beleharapott Csoóri Sándor bokájába.” Mit tehetnék ehhez hozzá? Hajdú esetében talán egy tűzoltólétrát... Mert – ismételve Illyésre való hivatkozásomat – a szellemi élet különleges mércével dolgozik: ítéletei általában az érték alapján születnek. A Zerffik mindig elfelejtődnek, csupán a Petőfikre és Arany Jánosokra szoktunk évszázad múltán is emlékezni.